

Tingvoll kommune

Planprogram

Kommunedelplan for naturmangfold 2021-2033

Høringsversjon juni 2021

1 Innledning

Naturen er selve grunnlaget for menneskelig eksistens. Opprettholdelse av arts mangfold og fungerende økosystemer gir oss en robust natur. Naturen har en egenverdi, men sikrer oss også naturgoder som mat, medisiner, vannrensing, luftrensing, nedbrytning av avfall, pollinering og rekreasjon også i fremtiden. Naturen er i tillegg viktig i et folkehelseperspektiv. Bærekraftig bruk og forvaltning av naturen er avgjørende for å stanse tapet av natur mangfold.

Norge har gjennom FNs konvensjon for biologisk mangfold forpliktet seg til å stanse tap av natur mangfold. Som oppfølging av biomangfoldkonvensjonen la regjeringen fram natur mangfoldmeldingen ([Meld. St. 14 \(2015-16\) Natur for livet](#)), hvor det slås fast at «ingen arter og naturtyper skal utryddes, og utviklingen for truede og nær truede arter og naturtyper skal bedres». Tap av natur på grunn av menneskelig aktivitet truer ikke bare mangfoldet av arter, men også naturens evne til å levere naturgoder som vi alle er avhengige av. Å ta vare på natur mangfoldet er derfor helt essensielt.

Tingvoll kommune skal ha en kunnskapsbasert naturforvaltning. Hovedfokuset i planperioden bør være styrking av kunnskapsgrunnlaget og tiltak for å ivareta og restaurere leveområder for særlig viktige/sårbare arter, samt naturtyper. Årlige handlingsplaner skal følges opp i statusrapporter til kommunestyret.

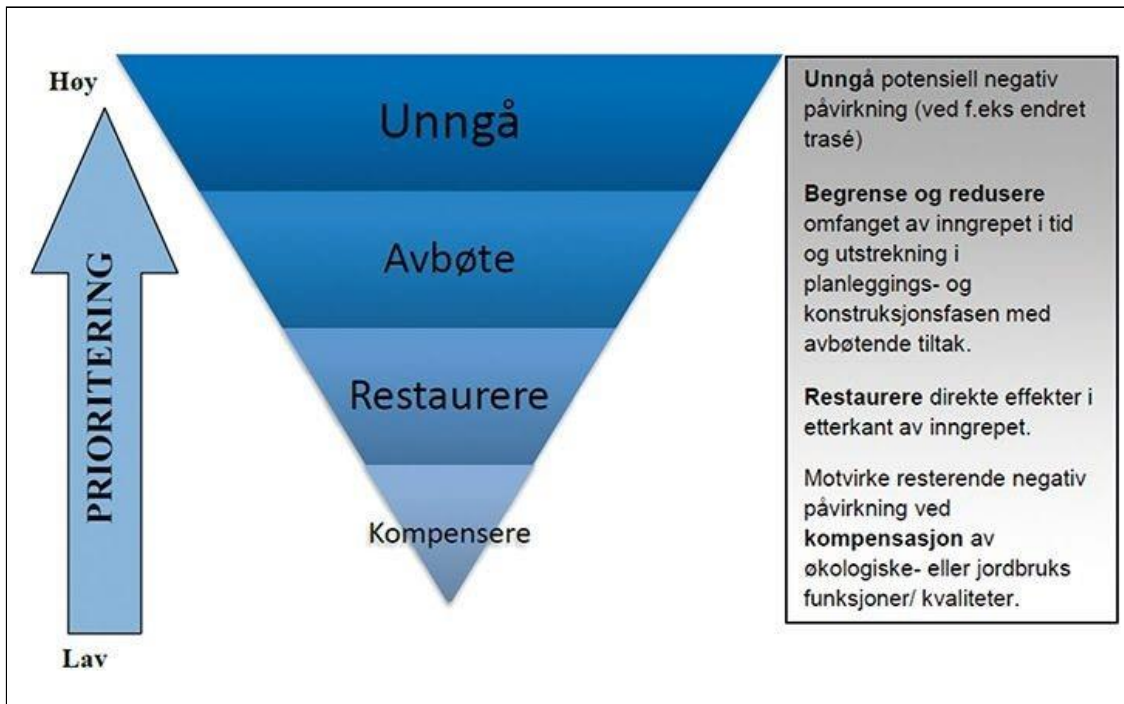
Miljødirektoratet har gitt Tingvoll kommune et tilskudd på 125.000 kr til utarbeiding av kommunedelplan for natur mangfold. Tilskuddet skal gå til «å utarbeide en egen kommunedelplan for natur mangfold som et virkemiddel for å sette natur mangfoldet på den lokalpolitiske dagsorden og etablere en lokal forankring og medvirkning i utvelgelsen av viktige naturområder i kommunen. Planen skal være utformet som en tematisk kommunedelplan». Det er forutsatt at planen skal vedtas i løpet av 2022.

2 Mål og rammer

2.1 Hovedmål med planen

Hovedmålsettingen er å styrke natur- og arts mangfoldet og ta vare på naturen i Tingvoll gjennom bærekraftig forvaltning og god arealforvaltning. Tapet av natur mangfoldet skal stanses.

Kommunen skal ha en kunnskapsbasert forvaltning av naturmiljøet som grunnlag for nødvendige beslutninger og målrettede tiltak. Vi ønsker først og fremst å unngå negativ påvirkning, deretter avbøte, restaurere og i siste instans kompensere (se figur).

Figur fra Meld. St. 14 (2015–2016) - Natur for livet. Figuren illustrerer at størst gevinst oppnås ved å unngå eller begrense, deretter avbøte eller kompensere som siste utvei.

Planen skal bidra til å utdype målene i kommuneplanens samfunnsdel og gi viktige innspill til kommuneplanens arealdel. Arbeidet med å rullere arealdelen er i gang og forventes å foregå parallelt fram til vedtak.

Forvaltningsmålene kan formuleres slik:

- Ivareta truede og sårbare arter, og naturområder.
- Sikre god vannkvalitet og økologisk tilstand i elver, bekker, vann og kystvann.
- Ivareta verdifullt kulturlandskap.
- Bekjempe og hindre spredning av uønskede fremmede arter.
- Legge til rette for bærekraftig bruk av naturmiljøet gjennom høsting, rekreasjon og opplevelse

I planarbeidet vil vi se på koblinger mot anbefalingene i FNs naturpanel og forsøke å konkretisere FNs bærekraftsmål og nasjonale miljømål i kommunens arealforvaltning.

2.2 Internasjonale, nasjonale og lokale føringer

Biomangfoldkonvensjonen

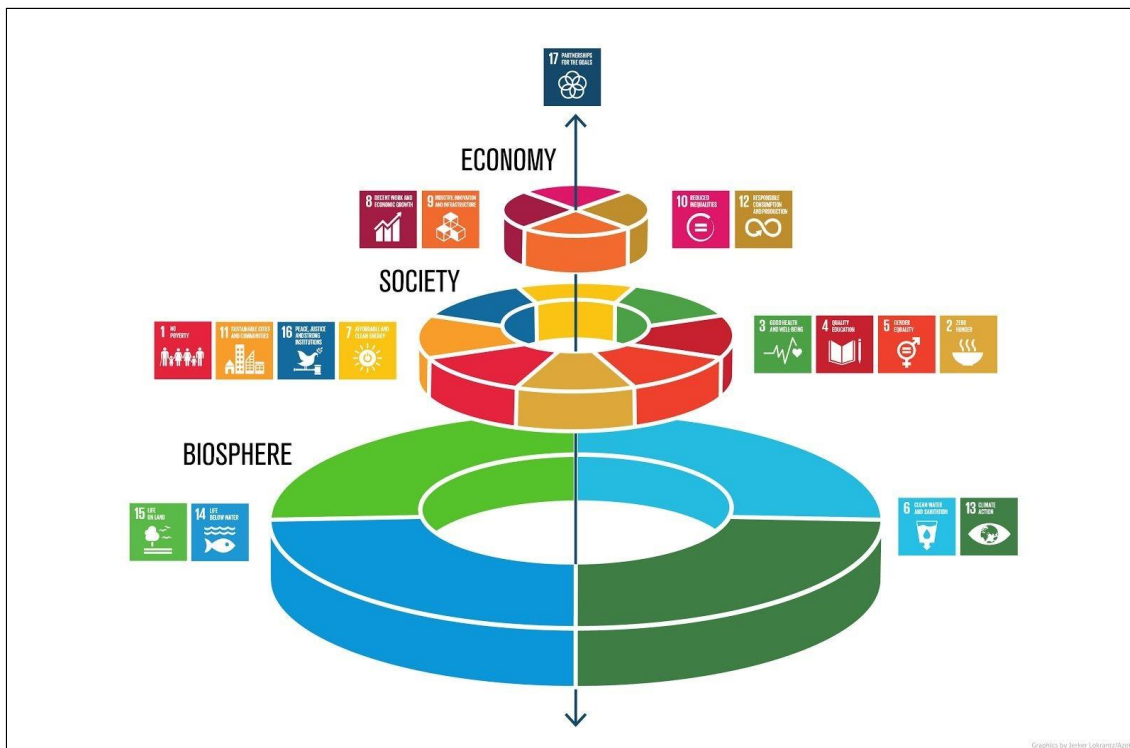
Å stanse tap av naturmangfold innen 2020 er et felles, internasjonalt mål som Norge har forpliktet seg til gjennom [konvensjonen om biologisk mangfold \(CBD\)](#). Disse internasjonale målene, de såkalte [Aichi-målene](#), er implementert i Norges nasjonale mål. De internasjonale målene ble revidert høsten 2020. De reviderte målene vil påvirke de nasjonale målene og forvaltningen av naturmiljøet i Tingvoll.

FNs naturpanel

FNs naturpanel (IPBES) konkluderte i sin hovedrapport fra 2019 med at det ikke vil bli mulig å nå de internasjonale Aichi-målene for naturmangfold innen 2020. Én million av anslagsvis åtte millioner dyre- og plantearter i verden er truet av utryddelse. Utryddelsen av arter skjer i et mye raskere tempo enn før (mellom ti og hundre tusen ganger fortere). Årsakene er hovedsakelig menneskeskapte. Ifølge Naturpanelet utgjør endret arealbruk, for eksempel i form av nedbygging, oppdyrking eller mer intensiv utnyttelse av områder, en større trussel mot verdens naturmangfold enn både overbeskatning, klimaendringer, forurensning og spredning av fremmede arter.

FNs bærekraftsmål

Tingvoll kommune skal legge [FNs bærekraftsmål](#) til grunn i all samfunns- og arealplanlegging. Figuren nedenfor viser en måte å forstå bærekraftsbegrepet på, med tre dimensjoner: miljø, økonomi og sosiale forhold. Disse dimensjonene må sees i en sammenheng og ikke sektorisert. Det er ikke mulig å sikre den sosiale eller økonomiske dimensjonen, hvis vi ikke ivaretar livsgrunnlaget vårt, naturen. Å bevare naturen på land og i vann (mål 14 og 15) og å motvirke klimaendringene (mål 13) er derfor viktige oppgaver for kommunen i framtiden.

Illustrasjon fra: Azote for Stockholm Resilience Centre, Stockholm University.

Nasjonale miljømål

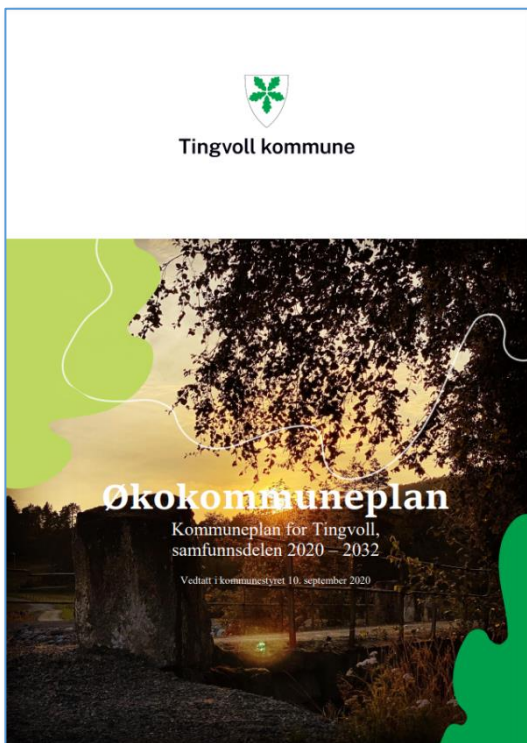
Norge har 23 mål for miljø. Utviklingen måles ved hjelp av miljøindikatorer. De [nasjonale målene for naturmangfold](#) er:

- Økosystemene skal ha god tilstand og levere økosystemtjenester.
- Ingen arter og naturtyper skal utryddes, og utviklingen for truede og nær truede arter og naturtyper skal forbedres.
- Et representativt utvalg av norsk natur skal tas vare på for kommende generasjoner.

Kommunale målsettinger

I kommuneplanens samfunnsdel (Økommuneplanen) beskrives naturmangfoldet slik:

«Den andre viktige miljøutfordringen er stans i tap av naturmangfoldet. Dette forsvinner nå i et skremmende høyt tempo. Tingvoll kommune har et uvanlig variert og rikt biologisk mangfold med høy tetthet av truede arter og naturtyper. Kommunen har derfor et spesielt ansvar for å ta vare på dette.»

Naturmangfoldet både på land og i vann er under press og stadig forsvinner arter fra naturen rundt oss, også på grunn av vår utnyttelse av areal- og naturressursene. Også i Tingvoll er naturmangfoldet truet, både i fjordene og i ferskvann, våtmark, skog og kulturlandskap. Det har vært utført flere positive tiltak de siste åra, blant annet skjøtsel av verdifulle kulturlandskap, skogvern, bekjemping av fremmede arter og planer for bærekraftig sjøforvaltning. Likevel gjenstår det store utfordringer. Behovet for en statusoversikt og offensiv handlingsplan er stort.»

Naturmangfold er et gjennomgående tema som skal vurderes ved alle kommunal planlegging og forvaltning der naturverdier inngår.

I planstrategien for rullering av kommuneplanens arealdel er konsekvensen for naturmangfoldet tatt med som et kriterie ved vurdering av utbyggingsområder.

Kommunestyret vedtok 10.09.2020 i planstrategi 2020 – 2024, at arbeidet med en ny Kommunedelplan for naturmangfold skal starte i 2021.

2.2 Sentrale lovverk

Det mest sentrale lovverket for å styre arealbruken i kommunen er [plan- og bygningsloven](#). Loven skal sikre en samordning og avveining av samfunnsinteresser. Kommunen må ivareta nasjonale, regionale og lokale miljøinteresser i arealplanleggingen. I arealplaner skal kommunen legge premisser for å ta hensyn til klima, natur- og friluftsområder og miljøkvaliteter.

[Naturmangfoldloven](#) er det viktigste virkemiddelet vi har for å ta vare på naturmangfold i Norge.

Loven gjelder for alle sektorer som forvalter naturmangfold eller tar beslutninger som har konsekvenser for naturmangfoldet. Aktiviteter som i utgangspunktet reguleres av annen lovgiving skal vurdere saken etter miljøprinsippene fra naturmangfoldloven, og vurderingen skal fremgå av beslutningen.

Det er flere relevante lover og forskrifter i tillegg til de nevnt ovenfor. Noen eksempler er: vannforskriften, forskrift om utvalgte naturtyper, viltloven, laks- og innlandsfiskeleven, jordloven, lov om skogbruk m.m.

3 Utviklingstrekk og utfordringer

Tingvoll kommune har et areal på 336 km² (land og ferskvann). Befolkningstallet er per første kvartal 2021 snaut 3000 og er nedadgående. Arealbruken er den største negative påvirkningen vi har på naturmangfoldet. Befolkningsnedgangen betyr at det ikke er et stort utbyggingspress i Tingvoll, men det motvirkes av betydelig økning i antallet fritidsboliger, naust og andre uthus. Større og mindre samferdselsprosjekt betyr også belastning for naturmangfoldet.

Strandområdene er i stor grad ikke nedbygd, men i sentrumsområdet, i mer sentrale i grender og i hytteområdene er det betydelig press på strandsonen.

Å sikre naturgoder som rent drikkevann og pollinering av avlinger er vesentlig. Grønne områder har stor betydning også i et folkehelseperspektiv. Naturen er viktig arena for friluftsliv, rekreasjon, barns lek og læring, men noen ganger kan tilrettelegging for friluftsliv være i konflikt med bevaring av natur.

Landbruk (skogbruk og jordbruk) har stor innvirkning på naturmangfoldet, avhengig av måten arealene forvaltes på. Det er mange sammenfallende interesser, men også en del motsetninger. En ny landbruksplan er under arbeid og skal vedtas i 2021. Den skal beskrive mål og strategier for kommunens landbruksforvaltning.

Skog og myr er både viktige karbonlagre og levesteder for sjeldne arter. De fungerer som vannrensere og flomdemper.

Tap av naturmangfold fortsetter

Et sentralt mål, både nasjonalt og internasjonalt, er å unngå tap av arter og naturtyper. Den viktigste årsaken til tap av biologisk mangfold er at artene mister sine leveområder. I Norge ser vi at 90 prosent av de trua artene påvirkes negativt av arealendringer. Å ta vare på artenes leveområder er derfor den beste måten å bevare naturmangfoldet på. Norsk rødliste for naturtyper viser hvilke typer natur som risikerer å gå tapt. Halvparten av de truede artene lever i skog, mens en fjerdedel lever i gammel kulturmark.

Truede arter er ofte svært kresne i valg av leveområder. I Norge har vi noen få spesifikke naturtyper som gir husly til et stort antall truede arter. Dette gjelder f.eks. slåttemark, naturbeitemark, slåttemyr, strandeng, hule eiker og gamle alme- og asketrær. God forvaltning av disse nøkkelområdene står sentralt for å stanse tapet av biologisk mangfold.

Arealbruk med utbygging og inngrep kan komme i konflikt med bærekraftig bruk og bevaring av naturmangfold, enten det er store enkelttiltak eller summen av mindre tiltak. Den samlede belastningen på arter og naturområder gjør det vanskelig å oppfylle mange av miljømålene. Menneskelige forstyrrelser, klimaendringer, forurensning og spredning av fremmede arter bidrar til å ødelegge kvaliteten på leveområdene. Økonomiske virkemidler til å foreta gode grep er samtidig begrenset og uforutsigbare.

Viktige naturområder kan stå i fare for å miste sin økologiske funksjon som følge av fragmentering og økt samlet belastning. Selv om hvert enkelt tiltak ikke utgjør et så stort inngrep i seg selv, kan den samlede belastningen likevel bli for stor. Å vurdere den samlede belastning kan imidlertid være vanskelig.

4 Viktige tema

Kommunedelplan for naturmangfold ønsker å svare på hvordan vi kan sikre en forsvarlig forvaltning av naturen i Tingvoll kommune og foreta de riktige prioriteringene.

Kunnskapsinnhenting og målrettede tiltak vil være en viktig strategi for kommunen. Samtidig må tiltakene i planen (handlingsdelen) tilpasses de ressursene som er tilgjengelige til gjennomføring, det være seg i kommunal eller privat regi.

I tabellen nedenfor skisseres noen tema vi mener er viktige å belyse videre i kommunedelplanen. Tiltakene skal inn i en handlingsdel som angir hvordan planen skal følges opp de fire påfølgende år, og skal i utgangspunktet revideres årlig.

Tema	Beskrivelse
Generelle tema	

Kunnskapsgrunnlag	For å kunne bevare natur, må vi vite hvilken natur vi har. Mye er kartlagt i Tingvoll og finnes registret i Naturbase og Artsdatabanken. Hvor finnes det kunnskapshull? Hvordan sikre at vi har god nok informasjon for å prioritere hvilke arealer som må bevares og hvilke som skal brukes til andre formål? Hvordan oppdatere med nyeste kunnskap i kart og databaser?
Samlet belastning	Viktige naturområder kan stå i fare for å miste sin økologiske funksjon som følge av fragmentering og økt samlet belastning. Enkelttiltak trenger ikke å utgjøre et stort inngrep, men når blir summen av flere inngrep kritisk og grensen nådd? Hvor stor trussel utgjør bit-for-bit-nedbyggingen? Og hvordan sikre god naturforvaltning på tvers av eiendoms- og kommunegrenser?
Restaurering av ødelagt natur	Restaurering av leveområder for arter kan være en viktig del av arbeidet med å bevare og øke arts mangfoldet i kommunen. Skal vi restaurere natur og hvordan skal den eventuelt skjøttes?
Kompenserende tiltak ved ødeleggelse/påvirkning av natur	Hvis et tiltak medfører tap av naturmangfold bør det kreves at det gjennomføres kompensierende tiltak innenfor eller utenfor planområdet, såkalt økologisk kompensasjon. Vi ønsker å undersøke om dette er et virkemiddel som kommunen kan bruke. Klarer Tingvoll å være arealnøytral, altså ha et mål om netto null tap av vesentlige naturverdier?
Kunnskapsformidling og holdningsskapende arbeid	Vet innbyggerne i Tingvoll hvorfor det er viktig å ta vare på fiskemåken, selv om den kan være plagsom til tider? Og hvorfor store gamle trær bør få stå, selv om de kan stå i veien for sola og gi oss ekstra jobb med å rense takrennene? Og hvorfor bekken gjennom jordbrukslandskapet skal stå urørt og vokse til med busk og kratt?
Arealforvaltning og planlegging	

Vekst og arealbruk	Måten vi (for)bruker arealene våre på påvirker naturen. Hvor store arealer er satt av til bevaring av naturmangfold? Er administrativt vern av lokalt viktige lokaliteter noe som bør vurderes?
Virkemidler i plan- og bygningsloven	Hvilke virkemidler har vi i plan- og bygningsloven som kan brukes til å styrke naturmangfoldet? Kan vi gjennomføre flere tiltak i reguleringsplaner og kommuneplanens arealdel?
Landbruk	Landbruk (skogbruk og jordbruk) har innvirkning på naturmangfoldet, avhengig av måten arealene forvaltes på. Det er mange sammenfallende interesser, men også en del motsetninger. Frivillig vern av større skogsområder (naturreservat) de seinere år er med på å sikre naturmangfoldet i disse områdene, men det er ikke gitt at det er stort biologisk mangfold innenfor disse områdene.
Klima	Tiltak for å øke opptaket og binding av karbon i økosystemer kan gi langsiktige bidrag i klimasammenheng. Norske økosystemer binder mye karbon, og det meste ligger lagret i jordsmonnet. Hvordan kan vi ta bedre vare på de naturlige karbonlagrene? Og kan vi øke den naturlige karbonlagringa i Tingvoll?

Trua og sårbar natur (arter og naturområder)	
Bevaring	Å bevare eksisterende natur er det beste. Verneområder har den strengeste beskyttelsen etter loven. Finnes det andre måter å beskytte naturområder på?
Rødlista	Mange truede plante- og dyrearter har tilknytning til naturtyper som er i ferd med å forsvinne. Pollinerende insekter har fått økt oppmerksomhet. Hvilke tiltak kan gjøres for å sikre gode livsvilkår for insektene? Hvilke rødlistede arter og naturtyper er forvaltningsrelevante for kommunen?

Sjøørretbekker	Det er et stort tap av leveområder (gyte- og oppvekstområder) for sjøørret i bekkene i dag, gjennom nedslamming, forurensning, vandringshindre og andre inngrep. Hvilke tiltak er best å gjøre for å gi sjøørreten bedre livsvilkår?
Hule eiker	Tingvoll har verdens nordligste forekomst av naturlig voksende eik. Eika finnes også i kommunevåpenet til kommune. Hule eiker er utvalgt naturtype og registrering av disse vil være et naturlig tiltak for å bedre kunnskapen.
Vannmiljø	
Vannforvaltning	Kommunalt avløp og avrenning fra landbruk er fortsatt et problem for mange bekker og elver. I tillegg er det behov for å rette opp gamle inngrep samtidig som nye inngrep kommer til. Samlet medfører disse utfordringene at det vil være svært krevende å oppnå forpliktelsene gjennom Vannforskriften om å nå miljømålet om god økologisk og kjemisk tilstand i vannforekomstene.
Naturmangfold og artsmangfold i sjøen	Hva er tilstanden for livet i sjøen? Hvordan kan vi sørge for bedre naturmangfold og artsmangfold i sjøen? Hva betyr utslipp av miljøgifter og næringsstoffer for mangfoldet i fjordene våre?
Kulturlandskap	
Skjøtsel av kulturlandskap	Slåttemark og hule eiker er utvalgte naturtyper. Det er behov for skjøtsel for å hindre gjengroing (slått, beiting og rydding av kratt). Hvordan kan landbrukets tilskuddsordninger (SMIL og RMP-midler) bidra til naturmangfold? Private, lag og foreninger skjøtter gammel kulturmark på flere av sine områder for å ivareta naturmangfold og friluftsliv.
Vilt	

Økologiske korridorer	Har vi spesielle leve- og spredningsområder for planter og dyr som bør tas vare på?
Viltforvaltning	Bevare artenes leveområder og forbindelser mellom disse (inkl. viltkorridorer). Hjorteviltforvaltning er styrt gjennom bestandsplaner, mens rovviltforvaltningen ikke er kommunens ansvar.
Fremmede arter	
Fremmede arter i naturen	Fremmede arter spres med menneskelig hjelp. Noen fremmede arter fortrenger våre egne planter og dyr, og kan være en stor trussel mot naturmangfoldet. Hvordan kan vi unngå videre spredning? Hvordan bekjempe fremmede arter i prioriterte naturområder. Dette kan være svært kostbart. Hvordan kan det gjøres/organiseres og hvordan sikre ressurser til dette?
Bærekraftig bruk (høsting, friluftsliv, m.m.)	
Skogbruk	Hvordan kan skogbruket utvikles lokalt, slik at verdiskapingen økes og det biologiske mangfoldet, kulturverdiene, hensyn til landskapet og friluftslivet sikres?
Jakt og fiske	Kommunen er en veldig viktig aktør i forvaltningen av elg, hjort og rådyr. Kommunene har et stort ansvar for de offentlige verdier knyttet til hjortevilt, for eksempel opplevelsesverdier, biologisk mangfold, trafikkproblemer og andre skader/ulempes. I tillegg har kommunene både ansvar og utfordringer knyttet til jaktrettshavernes rettigheter og rettssikkerhet. Kommunen er lokal forvaltningsmyndighet for innlandsfisk.
Folkehelse	Det er en viktig sammenheng mellom tilgang til naturområder og innbyggernes fysiske og psykiske helse. Å legge til rette for naturopplevelser gjennom friluftsliv og rekreasjon er en viktig oppgave for kommunen. Samtidig tåler ikke all natur forstyrrelser fra oss mennesker. Hvordan kan planen bidra til å styrke friluftsliv og rekreasjon, samtidig som det ikke går på bekostning av naturmangfoldet?

5 Organisering av arbeidet, planprosess og medvirkning

5.1 Organisering av planarbeidet

Kommunedelplanen utarbeides i regi av Næring, plan og teknisk.

Styringsgruppe er Utviklingsutvalget.

Arbeidsgruppe består av saksbehandlere på skog, jordbruk, plan, vassforvaltning, friluftsliv.

Ved behov må kjøp av naturfaglig kompetanse vurderes, både til registreringer, naturfaglige bidrag og vurderinger. ØKOPARKEN som ligger i Tingvoll sentrum er sentrale i utvikling av bærekraftig arealbruk og naturmangfold og er blant annet støttet av Tingvoll kommune. Det ligger derfor til rette for å kunne dra veksler på kompetanse fra ØKOPARKEN og tilknyttede miljøer.

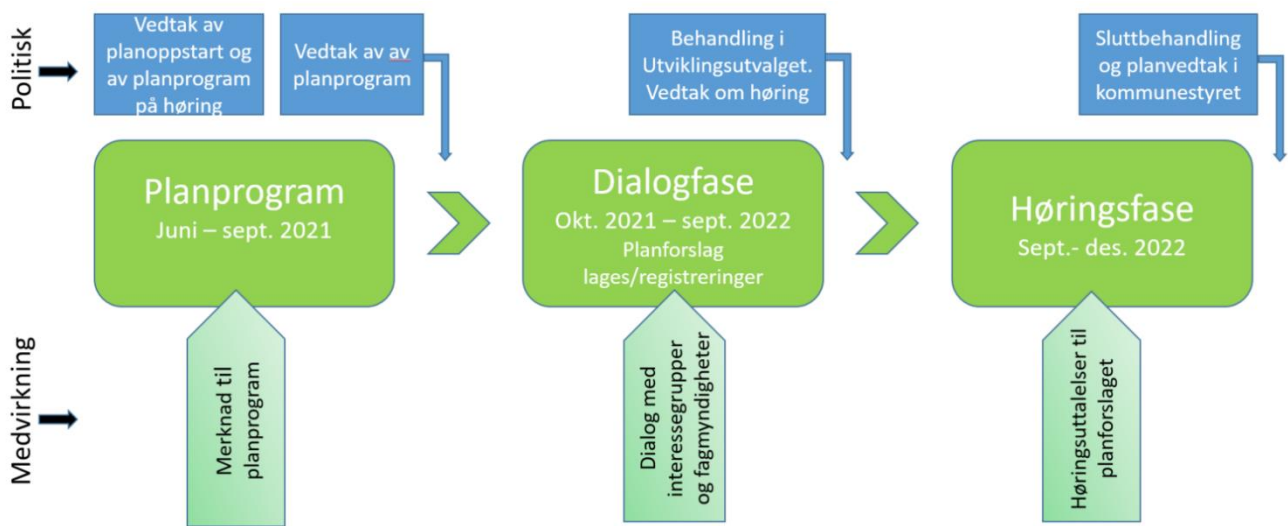
5.2 Planprosess og medvirkning

Planen utarbeides som en tematisk kommunedelplan og skal følge kravene i plan- og bygningsloven, jf. § 11-1.

Planprogrammet vil være et grunnlag for vedtak i Kommunestyret og det videre planarbeidet.

Gjennom å sende planprogrammet på høring, ønsker vi å få innspill til planen og hvordan berørte parter ønsker å medvirke til den.

Tidsplan og medvirkning er skissert i figuren nedenfor:

Vi tar sikte på å legge frem et planforslag etter sommeren 2022 med etterfølgende høring. Planen vil da legges frem til sluttvedtak i desember 2022.

Medvirkning

Ved å sende ut planprogrammet på høring og kunngjøre planoppstart, gir vi muligheten til å komme med innspill til hva planen bør inneholde, samt hvordan man ønsker å medvirke til planen. Det er aktuelt å ha informasjons- og medvirkningsmøter for aktuelle myndigheter, interesseorganisasjoner, grunneiere og andre berørte parter. Barn og unges medvirkning skal ivaretas med involvering av ungdomsrådet i tillegg til barns representant i plansaker. Medvirkning og uttalelser fra andre kommunale råd/utvalg er også aktuelt.

Innbyggerne skal gis mulighet til aktiv medvirkning i arbeidet med kommunedelplanen, for eksempel ved innspillsmøter. For å nå befolkningen er bruk av sosiale medier og andre relevante informasjonskanaler aktuelle å bruke.